మొమ్మైకత

దినాము నేను సాల్లెనుండి వొచ్చేట్యాళ్ళకె కిషన్‌సింగు దుకాణపు మూలమలుపు సందుకాడ "అమ్మణ్ణి" అనుకుంట అమర్‌సింగ్ ఎదురైతుండె. అమరుసింగు పాలపెర కండ్ల వడంగనె నా కెందుకో ఎక్కడలేని బుగులయ్యేది. ఏబూశోల్ణి ద్యావరోల్ణి జూసినా నా కంత బుగులుగాదు గని కాకినెక్కరు. ఎర్రపట్టిలఅంగి దొడుక్కున్న అమరుసింగు అంటె కండ్లల్ల కన్కుడవాడి ఏసినంత పని అయ్యేది. కిషన్‌సింగు దుకాణముల లక్కపావులు గుర్గులు, సీనిబొమ్మలు, గాజుగొట్టాలు, డాంకురేకులు, బింగణ్ణరెక్కలు, రంగుకాయితాలు, చిల్కలు, బెండ్లు, బత్తీసలు, లేవుడీలు, పిప్పరమెట్లు అమ్ముతడు. అందుకోసం పిల్లలందరు ఆడ మూగుతరు. ఊళ్లెకు యా గంగెద్దులో డొచ్చినా, పాము లోళ్ళొచ్చినా, కోతితిమ్మన్నను దోల్కొని దొమ్మరోడొచ్చినా. అడ్నె ఆటకు వెడ్తరు. ఇగ బుజ బుజ మనుకుంట పిల్లలందరు ఆడమూగుతుండ్రి. నేను పిల్ల లల్ల గలిసి ఆ తమాస జూస్కుంట నిలవడ్తుంటి గని వానికండ్లల్ల యాడ వడ్తనో అని నా కంటె పొడ్గున్న పిల్లల సాటుకు వోయి ఆకుమరుగు పిందోలె నిలవడ్తుంటి. ఉస్కె వోస్తె ఉస్కె రాలని గుంపుల నన్ను వాడెట్ల గుర్తు వడ్తుండెనో? ఏమోగని వాడు నన్ను జూడంగనె యాణ్ణుంచో బిర బిర నడ్సుకుంటొచ్చి, దుకాణం కాడ నిలవడి అమ్మణ్ణి, అమ్మణ్ణి అని కూతలు వెట్టు కుంట "ఇగో రా! పూలు! గులాబ్‌పూలు" అని పిలుస్తుండె ఆ రంతు యిని నా కింకా బుగులు పట్టుకొనేది. ఆ బుగుల్తోటి ఎన్కా ముందు జూడకుండ ఎవరో దరుము కొచ్చినట్లు ఉర్కి ఉర్కి పోయి ఇంట్ల జొరవడ్తుంటి.

అమ్మో! వీడెవడో? నిజంగనే మైదులోడు. మాయలోడు ఇన్నాళ్లు ఉత్తుత్తోడు అనుకున్న. నేను గోయిందమ్మ ఇంట్ల కెల్లి గుల్‌మాశి పూలు దెచ్చుకోంగ జూసిండేమొ నాకు పూలిస్త నని ఆశ వెడ్తుండడు. పూలాశకు నేను దగ్గరికి పోంగనె మైదు జల్లి, మైస్కరం జేసి న న్నెత్తు కొనిపోయి మొమ్మయి జేయాలని జూస్తుండడు మొన్న నే నా జత ఇంద్రమ్మ చెప్పింది గద ఊళ్ళెకు ఎవరో పిల్లల్ని ఎత్తుకి పోయె టోళ్ళొ చ్చిన్రంట వాళ్ళు యా డంటె ఆడ మనండ్ల గల్సినట్లె నిలవడి పిల్లలకు మిఠాయి లిస్తము, బొమ్మలిస్తం, కైలాసం జూపిస్తం అని దగ్గరికి పిల్సి ఎత్తుకపోతుండరంట; అందుకోసమే "పరాయోళ్ళు పుట్నాలు వెడ్త మన్నా, బెల్లంబెడ్త మన్నా ఆ సారిసెకే పోకుండి అని వాళ్ళమ్మ నాంచారమ్మ జెప్పిందంట."

నిజంగ నా జతపిల్ల చెప్పినట్లు పిల్లల్ని ఎత్తుకపోయె తుంతులోడె. ఈ బుడు బుడుక్క లోనికి నే నే దొరికినాను? అందరికంటె నేను ముద్దు గున్ననని నన్ను ముందు ఎత్తుక

పోవాలె అని అనుకుంటున్నడు అందరికంటె నేను జర లావున్నగద మరి నన్నెత్తుక పోయి నూనె లేస్తె మొమ్మై ఎక్కువ వొస్త దని అనుకున్న డీ క్రొనిగాడు అందుకోసమె నన్ను జూడంగనే అమ్మణ్ణీ గిమ్మణ్ణీ అనుకుంట ఎంతో ప్రాణవార్తికం ఉన్నట్లు పిలుస్తడు. నా మిటికిళ్ళన్ని ఇరుస్త. ఈ ముచ్చెట ఇయ్యాళ్ళ మా ఇంట్ల జెప్పాలె. అవును! ఎవరికి జెప్పాలె? ఎట్ల జెప్పాలె? మరి మా నాయిన లేడుగద! మా నాయినుంటె వీణ్ణి కత్తికో తున్క జేసి రక్తం కండ్ల జూడక పోయిండా? మరి నాకు మా నాయన యాదుండడు?

నన్ను సాకేటోళ్లేమి కలిగినోళ్లా? అంతంతోళ్లే గదా! ఇగ ఈ మొమ్మైజేసె టోళ్లేమో బండాళం బాగ ఉన్నోళ్ళు ఉంటరంట. ఆ ముల్లె మూట బిర్రుజూసుకొని తీరు తీరు మాయవేశాలు ఏసుకొని ఊళ్ళపొంటి తిరుక్కుంట పిల్లలను వట్కపోత రంట. ఏ మన్న గని మా ముసలమ్మ రుక్కుణమ్మ కన్న జెప్త; చెప్తె మట్కు మా ముసలమ్మ వాణ్ణేం జేస్తది. ముందే పిరికి ముసలమ్మ ఈ సంగతి తెల్సెట్యాళ్ళకు "వాయబ్బో! పుట్టిమున్గె కాలమే వచ్చె గదబ్బా! మొమ్మైజేసె టోళ్ళు ఊళ్ళె జొరవడ్డరంట. ఎత్తెత్తు మాణిక్యం తీర్గ సాక్కుంటున్న ఈ మొల్కను. ఆ సదువొద్దు ఆ సాళ్ళె వొద్దు. దినాలు సెప్పి రావు. ప్రాణం కన్న ఎక్కువనా? సదువు గిదువు! పాపిష్టి మెకంగాల పిల్ల బెదుర్ల జిక్కి వొత్తి వొత్తి అయింది. ఈ కడ్పదాటి అడ్గుబయట వెట్టకు తల్లీ! ఎచ్చుమ్మ" అని నన్ను సాల్లె మాన్పిచ్చి ఇంట్లనే ఉండమంటది.

మళ్ళ నేను సదువుమాని ఇంట్ల ఎట్లుండాలె? నేను నాల్గోతరగతికి పెట్నును గదా! మా పిల్లలు ముందే తులువపిల్లలు బంకుల్ల గూసోని కచ్చకాయ లాడుకుంట పెద్దలొల్లి జేస్తరు. నేను పోకుంటె ఇంద్రమ్మ శరణమ్మ. కోమటియశోద, జాంద్ర ఎల్లమ్మ, బలిజెరాచమ్మ వీళ్ళందర్ని తీనె ల్దీసి వర్సగ ఎవరు కూసోవెడ్తరు? శాబాదు సత్తెమ్మ చాకుపీసుల దొంగతనం జేస్తె బింగి ళ్లెవరు దీపిస్తరు? పుల్లారెడ్డి సత్తెమ్మ ముందే బడిదొంగది. అది అయింత ఎగవెడ్తే పెద్ద పంతులమ్మకు ఎవరు జెప్తరు? దాన్ని గుంజుకొచ్చేటందుకు కాజిమా నెవరు దోల్తరు?

అమ్మో! మర్నిపోయిన రేపు నాదర్‌సావు మా బడికి మోయినా కోసం వొస్తడంట నేను గిన్క లేకుంటే తెలుగుబడికి పేరే లేదని మా పెద్దపంతులమ్మ మెచ్చుకొని పొద్దున ప్రార్థ నప్పుడు చెప్పిందంట. ఎందుకంటె మొన్న నాదర్‌సాబ్ వొచ్చినప్పుడు మా మూడోతర్గతి తెల్గుపుస్తకాలు మా దగ్గరలేవు పంత్లుంగారి చేతులపుస్తకం దీసి వొచ్చిన ఆవుపాఠం సదువు మన్నడు. ఇంగ పిల్లలు ఎడ్డిమొకం బెట్టి ఎక్కిళ్ళువడ్డట్లు నత్తివోయినట్లు నంగి నంగి వల్కిండ్రు. ఆ సదువుడు ఇన్న ఆ తుర్కాయిన మొకం చిట్లుచ్చుకొని ఈ దిక్కుమళ్ళి నన్నుజూసి "తుం పడో!" అనే ట్యాళ్ళకు నేను "ఆవుపై ఈగలు, దోమలు, చీమలు, నల్లులు, బల్లులు పారినచో తోకతో ఊపుకొనును" అని అలుగు దుంకినట్లు నోటికి చదివే ట్యాళ్ళకు ఆయన "సెబాష్ బేటీ! జీతే రహో" అని నా ఈవుమీద గొట్టి బిస్కోట్ల పొట్లం ఇచ్చిండు. ఆయిన పోయినంక మా పంతులమ్మ నా చెవులువిండి "పుస్తకంల లేని చీమలు, నల్లులు, బల్లులు, యాడికెళ్ళి

దెచ్చిన" వని అడిగింది. నేను బిస్కోట్ల డబ్బ గట్టిగ పట్టుకొని ఏడుస్తుంటె పెద్దపంతులమ్మ వొచ్చి "సూడుండి! పిల్ల అంటె ఇట్లుండాలె మా బడికి పేరొచ్చొంది". అన్నది. అడ్డగోడెక్కి చిలుమన్ పర్దాల సాటుకెల్లి తుర్కపంతులమ్మలు గూడ నన్ను జూసిర్రు. మాళ్ళా గట్ల తుర్కపాఠం అడ్గితె ఎట్లా?

ఎట్టైన నేను సాళ్లె మానగూడదు. ఆంజనేలూ తండ్రి నేను సాళ్లెమానకుండ, వాణ్కి దొర్కకుండ ఉండాలె. ఒగయాల్ల నేనుగిన ఆ దొంగోన్కి దొర్కితి నంటె మొమ్మైమ్మె ముద్ద అయిత గద, నన్ను నూనె లేస్తె నా కెంత మంట లేస్తదో ఏమొ? ఎట్ల జేతబ్బా! ఈ పాడు మొమ్మైమ్మెని దేవుడు ఎందుకు పుట్టించిండో, ఏమో?

ఈ మొమ్మైమ్మెతోటె ముత్యాలు జేస్తరంట ఇంగ అట్ల జేసిన మొమ్మైమ్మె ముత్యాలన్ని ముత్యాల నాగప్ప కొనుక్కొచ్చి చిన్నవి పెద్దవి ఏరితూట్లు గుచ్చి పేర్లు పేర్లు పట్టుదారాలకు గుచ్చి కొనాకు జలతారు కుచ్చులు గట్టి ఊళ్లెకు దెస్తడంట. నన్ను మొమ్మైమ్మె జేస్తె పుట్కెడు ముత్యాలు అయిత. పాపం! నా దోస్తులంత ప్యాదోళ్ళు వాళ్ళు యాడ ముత్యాలదండలు గొనుక్కుంటరు! గని అదొక్కతె బండాల మున్నది - పుల్లారెడ్డిబిడ్డ మొద్దుసత్తి ముక్కిడిముక్కుది సుప్పనాతి, శూర్పనక్క వాళ్ళయ్య ఏదంటే అది కొనియిస్తడు. ఇగ అదే నన్ను దండేసుకుంటది. ఛీ పోయి, పోయి నేను దానిమెల్ల ఊఁ అంటె ఆఁ రాని కువ్వారందాని మెల్ల వడ్తనా? అనుకున్నదేమొ అమ్మగారు నేను ముత్యాలైతె ఏసుకుంటనని; మొన్న పంతుల్గారు నా చేతికి బర్గెఇచ్చి నప్పటినుంచి నా మీద కచ్చె వట్టింది! అమ్మో! నేను సచ్చినా మొమ్మైమ్మెగాను.

ఇంతసేపు బుగులువట్టి, బయానికి కండ్లు మూముకున్న గద ఇప్పుడే దెరువ - నాకు సాళ్లే వద్దు గీళ్లె వద్దు - మొమ్మైమ్మె అంటె మంటలేవకుండ అయితనా? ఎందీ? చిర్మనంటు గోలినట్లు గోలాలె నంట ఆ టెన్క తుమ్మసాదును రాసినట్లు రాస్త రంట. మొద లేమొ మొమ్మైమ్మె జేసె టోళ్ళు పిల్లల్ను మప్పిచ్చి ఎంటవెట్టుకొని ఓ గుట్ట మీదికి జేర్తరంట. ఇంగ ఆడ గి సొంటి కుటిలవా జోళ్లే ఇంగ కొంతమంది జల్లై, పిల్లలకు ఇగో నెమిలిజాడు, అగో బుర్కపిట్ట జాడు, రామసిల్క జాడు, ఆడ బాయిగట్టుమీద చెట్టుతొర్రల పవిడికంటె జాడు, అని ఆయీ మాటలు జెప్పుకుంట ఉంటరంట. ఇంగ గుట్టకింద సెట్ల సాటున పెద్ద బాండ్లీ లల్ల నూనెవోసి మరి గిచ్చుకుంట ఉంటరంట. పాపం పిల్లలు ఈ పిట్టను, ఆ చెట్టును జూసుకుంట మరిసినట్లున్నప్పుడు బుడుక్కున ఆ నూనెల వడే టట్లు దొబ్బుత రంట ఆ మసిల్న నూనెల వడి పిల్లలు ఉగ్గు తీర్గ మైనం తీర్గ ముద్ద ముద్ద అయితరంట. అదే మొమ్మైమ్మె అయితదంట. అమ్మో, నేను మొమ్మైమ్మె గాను. గిమ్మైమ్మె గాను ఈ సారి మా యమ్మకు ఎట్టైనా జెప్త అని దబా దబా ఉరుక్కుంటొచ్చి, అమ్మా! అని కడ్పల కాలు వెట్టి కండ్లు దెరిసేవరకు నా కండ్లు బైర్లు గమ్మి, నేను కింద వడ్డంత పనైంది.

నా ఎదురగ అమరుసింగు నా కంటె ముందే వచ్చి పూలు చేతులవట్టుకొని నిలవడ్డడు. ఇంగ నా కేమి దెల్వలేదు. అమ్మా అని ఊరు ఇచ్చుక పోయెటట్లు క్యాక వెట్టిన. నా గొంతు ఇని గాదెల కెల్లి బియ్యం దోడ్తున్న మాయమ్మ బిర బిర ఇవతలి కొచ్చి "ఏ మాయెనే? తేలా? పామే? పట్టపగట్యాళ్ళ సావుకూత వెట్టి, నిలువుగండ్లేసి నిలవడ్డవు" అని సీదరిచ్చు కుంట గల గల లొల్లి జేసుకుంటొచ్చింది. ఇంతట్లనె మీది ప్రాణం మీదనే వోయినట్లు "ఏంది రా అమ్మణ్ణీ? అని అనుకుంట అమరుసింగు నా దగ్గరికి వొచ్చి నన్ను ఎత్తు కోనికె జూస్తుండడు.

వాణ్ణి దప్పిచ్చి, నేను మా యమ్మను జూసి ఎన్నెలతారు తీర్గ ఎప్పుడువోయి సుట్టుకున్ననో? సుట్టుకున్న. అట్ల మా యమ్మను రొండుసేతుల అలుము కోని "అమ్మా! వాడు మొమ్మయ్యోడు. నన్ను పట్టుక పోయెటోడు" అని అన్ననో లేదో "వా యబ్బో! ఇదేం అన్యాల ముర్లా ఎవణి కంట్ల అగ్గి వోసుకుంటుండడు కొడ్కా? బద్మమొకం గాల? ఇటు జూడు నాయినా అమరుసింగూ!" అని అంటుంటె మూసినకన్ను దెరిసి "అమ్మా వీడు వీ..........డు అమరుసింగా? నీ కెట్లెర్కనే? వీణ్ణి జూసె నేను మొమ్మయ్యోడన్న దినాం నే నొచ్చె ట్యాళ్ళకు పూలు సేతుల వట్టుకొని "అమ్మణ్ణి! అమ్మణ్ణి!" అని కూతలు వెట్టి పిలుస్తుంటె, నన్నెత్తుక పోయెటందుకు తంతులు పన్నిండు, అని బుగులువట్టి ఉర్కొచ్చిన" అని సెప్పెట్యాళ్ళకు, అమరుసింగు అమాతం నన్ను జవురుకొని సంక లేస్కొని "వాయబ్బ ఎంత మాటంటివిరా! చిన్నమ్మణ్ణి, బాంచోణ్ణి గంత ఎర్కవట్ట లేదా? నాయన కాశిరెడ్డి పటేలున్నప్పుడు కింద దించితె మన్నంటుత దని బుజాన ఏస్కొని సాకిన్రా నిన్ను". అని, నా నెత్తిని గోర్లగొట్టి జడల పూవు పెట్టిండు. అప్పుడు నేను బెదురు సూపులు ఇడ్సి సరిగ నిలవడ్డ.

నా బుగులు గిగులు వోయి నిలవడ్డంక మా యమ్మ అమరుసింగును జూసి "ఏమి అమరుసింగూ? నీ సూపే బంగారం అయింది? ఇన్నాళ్ల యా డుంటివి? ఈ ఊళ్ళ యా డున్నవు? ఏం కత?" అని అడ్గె ట్యాళ్ళకు, అమరుసింగు "ఏం లేదమ్మ మన పటేలయ్య కాలంజేసి వంక కాలుగాలిన పిల్లి తీర్గ ఊర్రూరు దిర్గి న్నన్కొ, యాడ్కి వోతె మట్కు, నా ఎత కత అడ్గె టోళ్లెవరు? మోటగొట్టవా? గొర్కగొడ్తవా? బంతిదిర్గుతవా? గడెం దున్నుతవా? అని అంటరు ఆ అంబలి దాగి సంకటి దినాల్నంటె సచ్చి సర్గాన ఉన్న నా పెద్దలు కండ్ల వడ్త రన్కొ తల్లి, నా గీత సక్కగలేక, గింత సంకటం బడవడ్తి. యాదో ఆ తండ్రి సలువ తోటి, నాల్గక్షరా లొచ్చినవిగన్క పల్లెకొంపలు ఇడ్సి, ఈపట్నవాసం బట్టి వకీల్ నారన్‌రావ్ తాన బాకీలు వసూలు జేసె టందుకు, గుదిర్న నౌకర్ల బొక్క రెక్కలు ఇర్సి తిప్పలు వడాల్సింది లేదు గని, బుక్తం సరిగ్గ వెట్టడు. ఇంత మాడిసెక్క కాయితం రేకుల తీర్గ ఓ జొన్న రొట్టె, అంటుపులుసు పోస్తె, నాకు యా పేగులకు సరిపోత దమ్మా, యాదో సగం మాడిన గని, సలువబట్టలకు మర్గి యీ గాసం కుదిరిచ్చుకున్న. ఇంగ ఆయన బంకుల్ల మొన్న మడ్త కుర్సీలు దులుప్తుంటె, పిల్లల నడ్మ గుమ్మడి పండు తీర్గ అమ్మణ్ణి గండ్ల వడ్డది. పిలిస్తె పల్కలేదు. పసిపిల్ల గుర్తుపట్ట నట్లుండది.

పూలన్న ఇష్ట నని, పూ ల్దెంపి తెచ్చె ట్యాళ్ళకు ఇంత పని జరిగింది. ఇంగా నయం, మీదోడు సల్లగ జూసిండు. లేక పోతె అదురుదెబ్బకు పై ఎచ్చవట్టినా కష్టముండె. అమ్మణ్ణి, నా తల్లి! చిల్కలదండ! పొయ్యేస్తరా" అని పోయిండు.

అప్పణ్ణుంచి ఎర్రపట్టెల అంగ్యోడు మొమ్మైమ్యోడు గాడు. మా పాత గాసగాడు అమరుసింగని నాకు నమ్మకం గుదిరింది. ఇంగ దినాం అమరుసింగు నాకు ఉల్లింతపండ్లు కాసే పూసెపండ్లు జిట్రేగిపండ్లు తునికిపండ్లు ఊడ్గపండ్లు మొర్లి పండ్లు గిన్నెపండ్లు యావి దొర్కితె అవి దెచ్చి ఇస్తుండె. సేండ్లల్ల కెల్లి మక్కకంకులు, జొన్నకంకులు, తయిదకాపిళ్లు మొల్కసద్దలు నూగ్గాయె పెసరుగాయె పెబ్బరుకాయె మిటికిళ్లు ఇవన్నిదెచ్చిస్తుండె. దినాం నేను నా జతగాళ్ళం అమరుసింగు కండ్లవడక పోతె, బర్గె దిబ్బలు దిన్నా సరె అని, వచ్చెదాక నిలవడి "అన్నా" అని పిల్సుకుంట తెచ్చినవి దులిపిచ్చు కోని వస్తుంటిమి.

(1973లో ప్రచురించిన 'మా ఊరి ముచ్చట్లు' కథాసంపుటి నుంచి....)